

Joan Romero

Josep Antoni Ybarra

UN NOU VIATGE PEL PAÍS VALENCIÀ

Nou viatge pel País Valencià

Nèstor Novell i Josep Sorribes

1600 pp., 2 vols, 2017, València, Publicacions de la Universitat de València, Universitat d'Alacant, Institució Alfons el Magnànim – Centre Valencià d'Estudis i Investigació

El lector o lectora comprovarà de seguida que es troba davant d'una obra no tan sols original, sinó verament extraordinària. Què es el País Valencià? Què son —què som— els valencians? Agafeu qualsevol guia turística i ho tindreu: terra d'acollida, festa, focs i traques, bous al carrer, mil formes de cuinar l'arròs, mediterrani, llum enlluernadora, taronges... Si de cas ens trobem davant d'algun altre tipus de material, més minucios i menys turístic, hi llegirem: terra de treball i activitats tradicionals, joguets, sabates, taulells, torró, gelats, manca d'aigua, turisme, sol i platja, apartaments per llogar... Monuments? És clar que sí: cada ciutat i cada poble té la seua càrrega patrimonial: la pilota, el museu, l'església gòtica o barroca, el castell, la font, l'ermita... Tot això, per descomptat. Però també, a hores d'ara, no seria estrany escoltar al carrer o als bars: la comunitat més discriminada en comparació amb altres de l'Estat, vol justícia, finançament equitatiu, més serveis socials i més equipaments públics. Se sent decebuda i espoliada: ha assumit una certa consciència de greuge.

Tot això és el País Valencià i és el sentiment dels valencians. Però, així i tot, i a banda d'anècdotes i més enllà del que hi veuen alguns erudits, el País Valencià, per als valencians, és una gran incògnita. Què poc que sabem els uns dels altres!

Aquest llibre és un antídoto contra el desconeixement, i se situa en la millor tradició dels viatgers i estudiosos que han volgut aportar la seua mirada a una realitat complexa, de grans contrastos, que té encara en construcció un relat col·lectiu i que, malgrat tot, ha sabut sempre trobar camins, sovint imprevistos, per fer front al futur.

Hi ha descripcions magnífiques del País d'Antoni Joseph Cavanilles (segle XVIII), de Jaubert de Paça a començament del segle XIX, de Pascual Madoz (segle XIX), d'Ernest Lluch —*La via valenciana*—, de Joan Fuster —*El País Valenciano* i *No saltres els valencians*, del Servei d'Estudis PREVASA —depenent, al seu temps, de la Caixa d'Estalvis de València— o del Gabinet Sigma —amb Vicent Ventura com a animador—, de Vicenç M. Rosselló —*El litoral valencià*—, de Manuel Sanchis

Guarner —*La ciutat de València*—, de Josep Vicent Marquès —*País perplex*—, de Rafael L. Ninyoles —*El País Valencià a l'Eix Mediterrani*— o més recentment el llibre de Joaquín Azagra i Joan Romero *País complex* o l'obra de Ricard Pérez Casado *Ser valencians*. També un escriptor com ara Azorín —nascut a Monòver— té comentaris riquíssims sobre la seua terra, els seus costums, els seus indrets. A les terres de més al sud, en destacaríem dos: Josevicente Mateo amb el seu llibre *Alacant a part*, i Emili Rodríguez Bernabeu amb *Alacant contra València*, que encara que des de visions i sentiments distints, tracten de preguntar-se i de respondre's què és això de País i què és de veritat el sentiment valencià que es pot tenir des del sud.

Però en general aquestes descripcions, anàlisis i observacions o bé estan ja allunyades del present o bé apunten a vessants parcials de la realitat —decantades cap a la filologia, la història, o aspectes particulars. Tot té utilitat, sens dubte, però el País Valencià viu i somnia tots els dies. Té capacitats i limitacions, és terra de gent que transforma el treball en productes, que fa i desfà el litoral, que ven a la plaça del mercat local... o que comercialitza a la Borsa de Nova York. Molt ha canviat d'ençà que els Cavanilles, Madoz, Azorín, Fuster o Lluch descriviren el que eren els valencians.

Més encara si tenim en compte que a finals del segle XX el món entrava en una nova era que està transformant pregonament la geografia econòmica. Amb impac-tes força desiguals, però que ens situa davant escenaris futurs molt complexos, si no es treballa de manera coordinada, consistent i amb la mirada posada en un horitzó a llarg termini: amb el 2030, per exemple, com a fita. I és sobre aquesta *nova realitat* que tracta *Nou viatge pel País Valencià*. Un llibre extraordinari, singular, modern, útil, imprescindible, escrit per Nèstor Novell i Josep Sorribes, dos dels estudiosos més compromesos amb el seu País. Procedents de tradicions acadèmiques distintes, amb biografies diferents, amb mirades no sempre coincidents, però amb un compromís inesgotable envers els seus conciutadans. Cal consignar de seguida que l'arquitectura d'aquest llibre —la seua concepció, anàlisi de la realitat i capacitat per contextualitzar-la en el món actual, mirant alhora cap enrere i cap endavant— està a l'abast de molt pocs. Per això diem que es tracta d'un llibre extraordinari que passats els anys continuarà sent de consulta imprescindible...

L'obra té, a més, altres característiques destacables: la factura personal, l'actualitat i la minuciositat pròpia de qui coneix bé una realitat i malda per apropar-s'hi amb respecte i capacitat per extraure l'essència d'allò que ocupa i preocupa la gent. És un llibre elaborat pels dos autors, certament, però alhora coral i plural, puix que ha estat «redactat» a partir de centenars, o milers, de testimonis molt diversos, de ciutadans i ciutadanes d'arreu del País. I què es el País Valencià avui? Què som els va-

lencians? L'aportació de l'obra rau justament en això, que ens permet conèixer-nos: una de les premisses necessàries per a poder tirar endavant com a col·lectiu, com a poble. Aquesta seria la gran virtut que cal reconèixer a l'obra de Sorribes i Novell: ens permet parlar els uns dels altres amb coneixement del que som; una de les coses que ens ha mancat per a poder prendre decisions coherents com a poble. Els valencians hem estat uns desconeguts entre nosaltres, i això ens limita. Perquè encara hi ha dificultats per a construir un relat col·lectiu, no fragmentat i encara menys estancat en visions distanciades emocionalment i quant a sentiment de pertinença.

Una altra vessant que voldríem destacar són els aspectes literaris i, sobretot, l'amplitud dels elements que aporta. El gran esforç pel que fa a la recollida de treballs anteriors, obres, dades, referències, detalls, és aclaparador; un munt de matisos i de concrecions que realment ens permeten enriquir-nos amb la seua lectura i ens ajuden a entendre allò que semblava superficial i accidental. L'obra és un compendi de finesa i d'amplitud de matisos per a endinsar-nos en els racons més insospitats de la realitat econòmica i social valenciana. Cal subratllar, doncs, l'ampli ventall temporal d'informació que ofereix. No sols ens parla del passat, de la nostra història, de les petites veritats locals que, com a eines analítiques, ens resulten indispensables per a conèixer el present, sinó que quan aborda el present de cada població ho fa des d'una perspectiva plena de realisme per a poder dibuixar el futur.

El llibre reflecteix molt bé —i aquesta és una de les seues grans aportacions— les dificultats amb què s'enfronta la societat valenciana, les seues empreses i els seus representants democràtics, davant una realitat nova i que canvia a gran velocitat, que ha desplaçat el centre de gravetat geoeconòmic cap al Pacífic i que provoca —al si de les societats occidentals— un grau molt considerable d'incertesa i d'inseguretat, problemes de competitivitat i productivitat que, a la fi, es concreten en l'augment de les fractures socials a moltes regions europees, sobretot a les perifèries d'Europa de les quals formem part.

Aquesta és la raó per la qual en molts passatges del llibre sovintegen termes com declivi, estancament, incertesa o crisi, tant si fan referència a l'agricultura, les indústries o el turisme... Tanmateix, també mostren realitats molt dinàmiques de la mà d'empreses innovadores que han sabut adaptar-se a aquest temps nou. I aquest és el camí que els autors suggereixen que cal seguir: aquest País té possibilitats si s'equipa millor i si s'enfronta al futur de manera distinta a la manera com ho ha fet les dècades passades. L'aposta pel binomi construcció i turisme de masses no és recomanable. L'opció és apostar per aquells camins que moltes empreses han explorat amb èxit en un context difícil. Que han sabut sobreviure en condicions molt adverses. Per a reeixir el que cal és que tots i cada un dels actors facen bé la

seua feina. En un altre cas —com bé explica Jordi Palafox al seu recent llibre *Cuatro vientos en contra de la economía española*— podríem trobar-nos amb dificultats encara més grans que les actuals en un futur immediat.

És per això que podríem dir que el llibre mira al passat i al present, però també pot ajudar a preveure o a configurar (en el millor dels casos) el futur. A saber què podem fer millor i on podem estalviar-nos esforços per a no caure, una vegada més, en el parany i en l'enlluernament de la falsa imatge dels valencians com a campions de no se sap què. Som el que som, i des d'aquesta realitat és des d'on es pot construir el futur. És veritat que tenim les nostres característiques, les nostres oportunitats i les nostres limitacions. Es tracta d'anar millorant en el dia a dia per aconseguir un grau raonable de benestar, cohesió, responsabilitat i autoestima. Aquesta obra pot obrir els ulls a economistes, geògrafs, historiadors o, simplement, a lectors corrents i a ciutadans delerosos de conèixer el país per tal de millorar-lo. Vet ací potser la seua màxima aportació. I en aquest sentit, la Universitat d'Alacant, la Universitat de València i la Institució Alfons el Magnànim (de la Diputació de València), es poden sentir molt satisfetes d'haver col·laborat en la publicació d'una obra que esdevindrà, n'estem segurs, referència obligada per a entendre el País Valencià. ☺

Toni Mollà

LECTURES I MIRADES SOBRE BARCELONA

The Barcelona Reader. Cultural Readings of a city
Enric Bou i Jaume Subirana (eds.)
442 pp., 2017, Liverpool University Press

LA MIRADA DELS CENTAURES

Enric Bou i Jaume Subirana són dos centaures d'acadèmic i assagista. L'un i l'altre tenen currículums dilatats com a docents i investigadors en universitats europees i nord-americanes. Hi han impartit cursos acadèmics i han elaborat «papers» amb la voluntat d'objectivació del coneixement que imposa l'acadèmia. En paral·lel, han publicat diversos assajos humanístics sense defugir-ne la subjectivitat, la fragmentació i l'estratègia de divagació del gènere. Enric Bou és autor, per exemple, de *La invenció de l'espai. Ciutat i viatge* (2013) i de *Desviacions. Proses de viatge* (2013), dos llibres que tenen com a baula de connexió l'exploració del territori (i del desplaçament) i les seues representacions. Per la seua banda, Jaume Subirana ha pu-